

duraz, mundu islamiko osoari— esleitu diote behin betiko «arerioaren» lekua. Atentatuek sortutako psikositik abiatuz, Estatu Batuetako konglomeratu industrial-militarrak gastu militararen hazkunde guztiz bizkorra erdietsi du.

Datu guztien arabera, Estatu Batuetako egungo buruzagiek munduko ordena «unilateralista» hautatu dute. Bertan, beren interes ekonomiko edo militarrek bestelako edozein auziren gaineko lehentasuna dute, eta nazioarteko lankidetzan oinarritutako «multilateralismo» tradizionala baztertu da. Zentzu horretan, iparramerikar buruzagiei ez zaizkie gehiegi axola, dirudienez, auzokide musulmanekin haserretzeak europarrei sor diezazkiekeen arazoak.

Baina kontuan har dezagun munduko petrolio erreserben bi heren baino gehiago herrialde musulmanetan daudela. Itxuraz, epe luze batean petrolio izango da oraindik energia iturri nagusia. Mendebaldeak, petrolio homikuntza bematzearen, erregimen autoritario horietako buruzagi oligarkikoekin hitzarmenak egitera —batzuetan etika izpirik gabe— derrigortuta ikusi du bere burua.

Estatu Batuek gogo biziz jarraitzen dute Israel babes-ten, nahiz eta Palestinako lurralde okupatuetan Nazioarteko Zuzenbidea eta giza eskubideak sistematikoki bortxatzen dituen. Ulegarria dirudi, justifikatzen ez badu ere, herritar musulmanen zati esanguratsu batek —batez ere txiromak— Mendebaldearen aurkako gorroto sentimendua garatzea. *Umma* esparru guztietan ari da erasoak jasaten —aidanez, Bosniako tragediak horixe berronesten du—, eta fededunen betebeharra hura defendatzea da. Musulman askok sentitzen du *Jihadera* jotzeko eginbeharra, oraingoan mendebaldar agresioaren aurkako borroka armatu gisa interpretatuta. Sadam Hussein bezalako diktadore gaitzesgarri bat Mendebaldeari eta petrolioaren oligarkiei aurre egitera ausartzen denean, herritarren sektore horrek Husseinen krudelkeriak ahazteko joera dauka, harrotasun islamikoa defendatzen duen heroetzat hartuz.

Mendebaldar herrialdeetako eta herrialde musulmanetako biztanleriaren arteko urruntzea gero eta sakonagoa izateko mehatxupearan gaude. Epe erdira ez da izango beharbada oso arazo larria Estatu Batuentzat edo Japonia-

rentzat, baina bai Europarentzat. Gure auzokoak dira, eta ikusgarri hazten ari den populazioa dute. Afrika Beltzean eta europar herrialdeetan beretan hedatzen ari dira argi eta garbi, handituz doan ezinbesteko inmigrazioaren bitartez. Gure ekonomiak mende honetan zehar beharko dituen energi erreserben jabe dira.

Gure oparotasun ekonomikoa eta gure egonkortasun soziala hein handi batean gure adsikide musulmanekin harreman ona ezartzeko gaitasunaren menpe daude. Ezinbestekoa eta presazkoa da bizikidetzaren eta ulerkuntzaren ildora eramango gaituen elkarrizketa bide bat irekitzea. Zalantzarik gabe, europar lurraldean finkatu diren komunitate musulmanek, besteak beste, ekarpen erabakigarria egin diezaiokeite elkarrizketa horri.^o

[Xabier Eizagirrek euskaratua]

-
1. Artikulu hau Luis Solsen lan baten itzulpena da (ikus Sols, Luis: *El Islam para un diálogo necesario*, Bartzelona, Cristianisme i Justícia, Cuadernos Cristianisme i Justícia bilduma, 82. zenbakia, 1998ko maiatza). *Jakin*-en zenbaki monografiko honetarako, 1998ko testua egokitu eta osatu digu egileak, azken urte hauetako gertakariak ere jasotzearen.
  2. *Hanafismoa* (Abu Hanifak 767an fundatua) da liberalena; *malekista* (Malik, 767) gaur egun oso jarraitzaile gutxi ditu; *xafismoa* (Xafi, 820) batik bat Egipton eta Arabian hedatzen da; eta *hanbalismoa* (Ibn Hanbal, 855) zurrunena da, Bagdaden eratu zen eta egun Saudi Arabian nagusi da.
  3. Irgun taldeak —geroago lehen ministro eta Bakearen Nobel Sari izandako Menahem Begin eta Yitzhak Shamir lehen ministroa ere taldeko partaide izan ziren— erahil zuen Bernardotte kondea, Nazio Batuen ordezkaria, eta David Erregea Hotela lehertu zuen, izugarritzko txikizioa eraginez. Dier Jassin ere eraso zuten, buruzagi sionistekin harreman onak ezartzeagatik adiskidetasunaren sinbolo bilakatutako arabiar herrikka: biztanle guztiak hil zituzten, berrehun eta berrogeita hamar gizon, emakume eta haurretik gora. Era horretan lortu zuten hainbat eta hainbat arabiar izutuk estatu juduari egokitutako eskualdetik alde egitea. Hasiera batean eskualde horrek 498.000 biztanle judu eta

- 497.000 arabiar biztanle zituen. Beraz, duela gutxi Jugoslavia ohian gertatutakoaren antzeko «garbiketa etnikoa» izan zen.
4. Bereziki dramatikoa da uraren lapurreta, eskualde horretan hil edo biziko baliabidea dela aintzat hartuz. 1990ean, okupatutako Zisjordanian sortu ziren 807 milioi m³-tik, 510 Israelera desbideratu ziren, 160 kolono juduentzat izan ziren (100.000 lagun inguru) eta 137 milioi m³ bakarrik geratu ziren 1.200.000 palestinarrentzat. Gainera, palestinar haurretatik %34 eta %55 bitartean —eskualdearen arabera— desnutrizioa nozitzen dute.
  5. Pasquier, Roger du: *El despertar del Islam*, Bilbo, Desclée de Brouwer, 1992, 53. or.
  6. Jauregui Adell, Juan: *Y en el centro, el Islam*, Bartzelona, Ediciones 29, 1996, 167. or.
  7. Pasquier, Roger du: *El despertar del Islam*, Bilbo, Desclée de Brouwer, 1992, 75. or.
  8. Santoni, Erik: *El Islam*, Madril, Acento Editorial, 1994, 63. or.
  9. Ayubi, Nazih: *El Islam político. Teorías, tradiciones y rupturas*, Bartzelona, Edicions Bellaterra, Biblioteca del Islam Contemporáneo, 1996, 83. or.
  10. NBGP erakundeak (Nazio Batuen Garapen Programa) urtero argitaratzen du herrialde bakoitzari GGI bat (Giza Garapenaren Indizea) esleitzen dion txostena. 0,5 eta 0,8 arteko indizea dutenek erdi-mailako garapena dutela esaten da. 2000ko txostenean hortxe agertzen dira Ekialde Hurbileko eta Afrika Iparraldeko herrialde musulman guztiak, garapen maila altua duten Golkoko emirerri txiki batzuk eta munduko herrialderik atzeratuenetakoa den Afganistan kenduta.
  11. Martín Muñoz, Gema: *Mujeres musulmanas: Del Corán a los Códigos de Familia*, Madril, «Africa-América Latina. Cuadernos» 9, 1992, 40. or.
  12. Jauregui Adell, Juan: *Y en el centro, el Islam*, Bartzelona, Ediciones 29, 1996, 49. or.
  13. Balta, Paul: *El Islam*, Bartzelona, Ed. Salvat, 1996, 145. or.
  14. Santoni, Erik: *El Islam*, Madril, Acento Editorial, 1994, 52. or.
  15. Arrazakeriaren aurkako jarrera hori erlijio musulmanaren ezau-garririk azpimarragarrienetakoa da Mahomaren garaitik. Adibide bat ematearren, Bilal, meskita batetik oititzera deitu zuen lehen imana, esklabo beltz askatu bat izan zen.

Islama eta Mendebaldea, aurrez aurre?

Esan liteke arabiar musulmanak Tarifatik Europara sartu ziren momentu beretik hasi zirela herrialde islamikoen eta Mendebaldearen arteko erlazio gatazkat-suak. Ondoren, eta gaur egun arte, gatazka horrek itxura eta konnotazio ezberdinak izan ditu testuinguru historiko bakoitzaren arabera. Baina, beti ere, hainbat arlotan izan du eta du gatazka bere isla: arlo erlijiosoan, arlo ekonomikoan, arlo politikoan, eta baita arlo kulturalen ere.

Irailaren 11ko erasoek guztiz eguneratu eta bizitu dute harreman gatazkatu horien inguruko eztabaida. Azken buruan, Mendebaldeko gizartean eratu den eta nahikoa orokortu den interpretazio baten arabera, gatazka horren baitan bi polo aurki ditzakegu aurrez aurre: batetik, balio ilustratuak eta modernoak ordezkatzeko dituen Mendebaldeko zibilizazioa, eta, bestetik, integrismo erlijioso eta atzerakoian oinarritutako islamismoa.

Azalpen dikotomiko eta polarizatu horrek zehaztasun eta ñabardura gehiago eskatzen dituela pentsatzen dugunez, gatazka horren inguruko topiko eta auzi nagusiei buruzko iritzia eskatu diegu honako bost lagunei: nazioarteko gaietan adituak diren Mikel Aramendi, Jose Mari Pastor eta Jesus To rquemada kazetariei, Gabirel Ezkurdia Nazioarteko Ikerketarako Euskal Bulegoko (GAIN) koordinatzaile eta aztertzaileari eta Juanjo Sanchez Arreseigor historialari eta arabiar gaietan adituari.

Ondoren, aditu horiei egin dizkiegun lau galderak datoz:

- 1.- Gaur egungo egoeratik abiatuta, zibilizazio edo kulturen arteko gatazka edo «gerraz» hitz egin behar al da? Hala balitz, zer-nolako funtsak eta inplikazioak lituzke halako gerra batek? Edo, aitzitik, gatazka hori, kulturala baino, bestelakoa ote da? Zein da, azken buruan, gatazka edo gerra horren mamia?
- 2.- Mendebaldean Islamaren ezaugarritze jakin bat sustatzen da, batik bat. Irudi horren arabera, Islama fundamentalismoarekin eta integritismoarekin identifikatzen da, eta, gainera, gizabanako eta gizarte musulmanetan Islamaren dimentsio erlijiosoak duen berebiziko garrantzia azpimarratzen da. Baina zein neurritaraino baldintzatzen du, egiaz eta benetan, erlijioak herrialde islamikoetako jarduera soziopolitikoa?
- 3.- Mendebaldean arrunta den interpretazio baten arabera, Islama, sistema politiko gisa, demokrazia eta modernitatearekiko bateraezina da. Noraino onar daiteke halako interpretazioa? Zein dira interpretazio horren gabezia eta mugak?
- 4.- Irailaren 11ren ondoren, zein jarrera ari da nagusitzen Mendebaldean Islamarekiko? Nola baloratzen dituzu jarrera horiek? Zein izan beharko lukete, etorkizunari begirara, Mendebaldearen eta Islamaren arteko harremanaren eta elkarrizketaren oinarriak?

Mikel Aramendi

1.- Bloketan erdibitutako mundua amaitu zenean, Fukuyamaren historiaren amaieraren kontrapuntu gisa Samuel Huntingtonek 1989-91n lehenbizikoz aurreratu eta duela sei urte, 1996an, osatu eta argitara eman zuen zibilizazioen arteko gatazkaren teoriak arrakasta nahiko kaskarra izan zuen autoreari lehendik ere begirunea zioten ingurune akademiko eta politiko eskuindarretatik at. Eta ezin logikoagoa zen: ezer gutxi laguntzen zuen Harvardeko katedradunaren ikuspegiak, demagun, orduantxe gertatu berria zen Ruandako genozidio izugarria ulertzeko (eta seguruenik ez da kasualitatezkoa Afrika odolusten duten gatazkei Huntingtonek eskaintzen dien arreta eskasa, munduak egun bizi dituen gerrarik latzenak diren arren). Gehixeago arduratzen zen orduantxe amaitu berria zen Bosniako gerraz, baina arrunkeria zabar samarretan geratzeko eta, R. Karadzicen diskurtsoarekiko sintonia arriskutsua saihesteko edo alde biak, nahas-mahasean eta bereizkuntza handirik gabe, erantzule egiteko. II. Mundu Gerraz geroztik European bizitako sarraski handienak zirraturatik zegoen europar intelligentsiak ez zuen oso aintzakotzat hartu gogoeta hura. Irailaren 11koaren ondoren, ordea, egundoko oihartzuna lortu dute Huntingtonen idatziek.

Hala ere, zerikusi gutxi du horrek bere teoriaren egiaztapenarekin eta, zenbait kasutan, teoria beraren eza-gutza zehatz samarrarekin, nire ustez. Zibilizazioen arteko gatazkaren diskurtsoak, alde batetik, beztidura intelektuaren antzeko zerbait eskaintzen dio Mendebaldean biziro oldartu den xenofobia anti-arabiar edo anti-islamdar arruntari. Baina horrelako batzuk (Italia eta Espainiako eskuindarrak, esate baterako) ez dirudi jabetu direnik Huntingtonen ikuspegitik, herrialde horiek erdizka baino ez liratekeela «Mendebaldeko zibilizaziokoak». Bestetik, Huntingtonen korolaria («armatu egin behar dute, gogo-

tik, Estatu Batuek»), nola ez zaio gustatuko bada Irailaren 11koa gabe ere berrarmatzeari ekiteko asmo garbiarekin zetorren Bush administrazioari! WTCkoa jazo gabe ere, Nixonen magalean jaiotako Bush, Cheney eta abarren klana eta errepublikarren aholkulari eta pentsalari kuttunenaren arteko sintonia ia erabatekoa izan da beti.

Funtsean, Irailaren 11koaren ondoren ere, Hunting-tonen teoriak ezer gutxi argitzen du egun ematen diren gerra eta gatazkez. Noiz hasia litzateke, adibidez, zibilizazioen arteko gatazka hori Afganistanen? Irailaren 12an? Talibanak agertu edo nagusitu zirenean? Sobietarrak sartu edo irten zirenean? Lehenago? Nola ulertu behar dira iragan mende laurdenean Afganistango gerra horren baitan nazioartean eman diren aliantza ezberdin ez ezik kontra-jarriak? Zein aldetan legoke, adibidez, Pakistan txit erabakigarria? Urrian Estatu Batuek Afganistanen talibanen aurka hasi zuten erasoaren ondorio politiko-militar nagusietako bat, nagusia ez bada, India eta Pakistanen arteko tentsio gero eta arriskutsuagoa, adibidez, eszenategi aproposa litzateke delako teoria horren baliagarritasuna seriozki aztertzeke: zibilizazio edo kulturen arteko gatazka al da (Vishwa Hindu Parishad erakunde hinduzale fundamentalistakoek dioten bezala) Kaxmirren, Ayodhiyan eta Indiako eskualde askotan izugarritzko gogortasunez suspertzen ari zaiguna, eta gerra nuklear batean buka daitekeena? Edota Nigerian, aldian aldiro bezala, xaria ezarri nahiak sutzen dituen iskanbila izugarriak? Edo Sudango gerra?

Egungo munduan zibilizazioen arteko gatazka geopolitikoak badirela onartzeko, zibilizazioa/kultura/erlijioa trinomioa argitzetik hasi beharko genuke. Eta, gehienetan dirudien bezala, erlijioa bada funtsean horrelako gerren eragile funtsezkoenetakoa, hobe genuke egitate hori, historian zehar hainbestetan frogatua bestalde, hitz lauz onartzetik abiatzea, zibilizazioa bezalako hitz potolo eta zehaztasun gabekoak alde batera utzita. Inperio klasiko guztietako cives/barbari bereizkuntza arrunta baino tresna intelektual zorrotzagarik nahi badugu behintzat.

Edonola ere, Irailaren 11koa, Afganistango gerraren fase berria eta ildo bertsuan etor daitezkeen gatazkek (Iraken

aurkako eraso, e.a.) ulertzeko, askoz egokiagoa inuditzen zait bestelako ikuspegi bat. Lauzpabost gatazka-bektore, bater berriak ez direnak eta elkarri nahiko lotuak, bateratze-tik sortu da, nire ustez, krisia: Estatu Batuek azken 45 urte hauetan arabiar herrialdeekin erabili duten estrategia nihilista, Israelen gehiegikeria guztiei eskainitako babesean nabarmentzen dena; petrolioaren kontrola lotu/mantendu nahiak sortzen duen etengabeko tentsio geoestrategikoa; aterabide politikorik gabeko islamismo militantearen ugalketa; Brzezinskik Eurasiako Balkanak deitzen duen Asia Erdialdeko esparru lehergarria bilakaera; gehienbat herrialde musulmanetatik heltzen ari zaion etorkin uholdearekin gero eta izutuago dagoen Europa...

- 2.- Gizarte musulman guztiak egitate bakarria bailiran hartzea, 1.250 milioi gizaki barneratzen dituen multzo konplexua historiaren eraginak eta lekuan lekuko berezitasunak aintzakotzat hartu gabe ulertu nahi izatea, abiapuntuzko hutsegite nabarmena litzateke ia edozein ikuspegitatik. Hain egitate ezberdinak karikatura bakar batekin esplikatzat emateak ez luke onarpen intelektual minimorik aurkitu behar. Zer dute komunean Asia hego-ekialdeko Indonesiak eta Bosniak? Edo otomandar inperioaren suntsimendutik sortutako diktadura militar eta absolutistek eta Mindanaoko moroek edo Indiako minoria musulmanak? Edo Irango erregimen xiitak eta Afrika Erdialdeko herri musulmanek? Erlijioa, erantzun liteke... Baina noraino hori bera ere, kristautasuna bera bezain anitza den Islamean?

Erlijioak islamdar herrialdeetako jarduera soziopolitiko baldintzatzen duela egia da, baina beste ingurumen kultural eta historiko askotan, baita Mendebaldean ere, gertatu da beste horrenbeste, grina gehiagorekin batzuetan. Egungo mendebaldarrok benetan asaldatzen gaituena, seguraski, besterik da: joera, dinamika. Gure gizarte 'kristau' garaikide guztiek, era eta maila oso ezberdinetan, duten ezaugarri komun bakaretako bat laikotasuna edo sekularizazio gero eta sakonagoa denean, islamdar herrialdeetan erlijioaren eragin soziopolitiko mantendu ez ezik batzuetan gero eta biziagoa dela ikusteak kezkatzen gaitu.

Erljioa eta politikaren arteko sinbiosi hau hitz baten inguruan mamitu da azken hamarkadatan: xaria. Islamdar legea konstituzio, kode penal eta zibiltzat aldarrikatzea, alde batetik, nortasun-bereizgarri bihurtu da Mendebaldeko egitasmo soziopolitikoaren inportazio ez oso arrakastatsuen ondoren eta aurka. Bestetik, herrialde hauek gehienek pairatzen dituzten izugarritzko hazkuntza demografiko eta arazo ekonomikoak eredu sozio-politiko propio eta egokituagoak eskaini eta finkatu beharra saihestearen utopia moduko bat zilegitzen du; Afganistango talibanen mugimenduarena izan daiteke ikuspegi horren agerpenik taxugabeena. Eta beti ere lehendanik existitzen diren egitura eta sare erlijiosoetatik, eta ez beraz hutsetik, abia daitezkeen mugimendu politikoak sortzeko abantaila eskaintzen du.

Nabarmen desegoki 'integrista' eta zuzentasun gehixeagoz 'fundamentalista' deitzen ditugun mugimendu islamista politiko hauek denak (kidetu daitezkeen adinean), ordea, mendebaldar egitasmo politikoaren zeharaldaketak islamdar munduan azken 50 urte hauetan jaso duen porrotaren ondorio dira, Islamaren 'berezko' tasun baino gehiago. Absolutismo teokratikoaren desagerpenak, gehi kolonialismoak eta haren ondorengo deskolonizazioak erakarritako aldaketa ikusgarria (alderatu besterik ez dago mundu horren egungo mapa eta duela 100-150 urtekoa) pairatzen ari den eskualde geopolitiko horretan, Mendebaldeko doktrina politiko nagusiek porrotak baino ez dituzte lortu: liberalismoa inoiz ez da errotu ia inon (zergatiak, beste baterako); sozialdemokraziaren itzala, egitura kolonialak desagertzearekin batera ahulduz joan da; komunismoa, gehien errotu zeneko lekuetan bederen (Indonesia, Sudan, Iran...) errepresioaren bitartez ito zuten Estatu Batuen aliatuek; faxismoak ere ez du eragin iraunkorrik lortu, kemalismoa bezalako korrontek alde batera uzten baditugu...

Arrazoi historiko nahiz erlijiosoengatik guztiz berezia den Irango kasua alde batera utzita (79ko iraultzak Asia Mendebalde eta Erdialderako ondorio erabakigarriak ukan dituen arren, eragin oso mugatua izan du Islam sunitaren mundu maioritarioan), Saudi Arabiaren papera funtsez-

koa izan da politika eta erlijioa uztartzen dituen joera honen suspertzean. Lurrealde Santuen zaintzak ematen dion lehentasunak, petrolioari esker duen indar ekonomikoak eta Estatu Batuekiko pribilegiozko aliantzaren erosotasunek lagunduta, Jihadeko erregimenak islamdar munduan bere nagusitasun politiko-diplomatikoa (demografiagatik guztiz ezinezkoa litzaiokeena) bermatzen eta bere waha-bismoa Islam osoan zabaltzen gogotik saiatu da azken hamarkadatan. Arabiar edo islamdar erregimen aurrerakoiei eragozpenak ugaritzeko modu aproposa zelakoan, Irailaren 11koa arte Mendebaldeak ez du batere kezkarritzat hartu joera hori. Islamaren barneko kontraesanez baliatuz abantailak lortzeko estrategiarekin egin duen hamaikagarraren hutsegitea dela pentsa liteke. Hamas mugimendua-ren historia eredugarria izan daiteke ikuspuntu horretatik.

3.- Egun petrolio eta energia iturrien inguruan ematen diren kontraesan geopolitikoak eta Mendebaldeak une honetan bere buruaz duen eta historian zehar Islamari buruz izan dituen ikuspegiak txirikorda bat da gure munduak herrialde musulmanei buruz duen ikuspuntu sinkronikoa. Irizpide hauen bilakaera diakronikoa pixka bat arakatzea nahikoa litzateke ordea interpretazio hori zein koiunturala den ohartzeko: Mendebaldeak bere burua demokrazia-rekin, betiko autokonplazentziaz, identifikatzen duen aldi laburraren adina dauka islamdar herrialdeei buruzko irizpide kontrajarriak.

Islamari buruzko iritzi ezkorrak, haatik, askoz zaharragoak dira eta garaian garaiko diskurtso gain-hartzailearen ikuspegiak eta interesak islatu ditu Mendebaldean. XVII eta XIX. mendeetan Otomandar Inperioaren aurkako propaganda Europa-ra (Frantziatik, Ingalaterratik edo Errusiatik sortua), egun ere Balkanetako arazoaren inguruan suma daitekeena, bereziki argigarria da horretarako. Modernitatearekiko bateraezintasunaren diskurtsoa, bestalde, gogora dezakegu aspaldi gabe gaineratzen zitzaizela Txina edota India bezalako herrialde txiroei...

Islamdar herrialde eta gizarteetan demokratikotasunari buruzko epaiak emateko oso leku txarrean geratu da

Mendebaldea azken mende laurdenean, batez ere bi abagunetan: 79ko Irango iraultzan eta 91ko Aljeriako krisian. Bi kasu funtsezko horietan, Mendebaldeko potentzien hautua ez zen demokraziaren aldekoa izan, baizik interes geopolitikoaren arabera. Eta adibide horien oroitza ez da inondik inora Mendebaldean bezain azkar ahantzi-ko islamdar munduan.

Edonola ere, Palestinako kasua da erlijio edo doktrina politikoaren arabera ez baizik kontraesana nagusiki geopolitiko delako behin eta berriro frogatzen duen gatazka. Palestinako auzia, bere izugarritzko gordintasun eta balio sinbolikoarekin, aintzakotzat hartu gabe ezingo da inoiz ulertu islamdar herrialdeetan Mendebaldeari buruz irizten dena. Ilargia hatz batez estal dezakegu, baina horrela haren argiak ez gaituela ukitzen uste izatea handia litzateke.

4.- Irailaren 12tik hona, funtsean, lehendanik gertatzen ez zen ezer ez da gertatu. Jarrera anti-islamdar zahar horietako batzuk indartu, lotsagabetu egin dira. Ageriko gobernu politika bihurtzen hasi dira, lehen estrategia kabineteetan eta lobbyen sotoetan erabiltzen zuten klandestinitateak aterata. Fallacci eta antzekoak ozenkiago mintzatzen dira. Baina ez dira berriak eta sustraiak lehengoan datza: erregaien beharrak eta inmigrazioaren beldurrak egiten dituzten lankide estuak garai bateko nazien bilobak eta Holokaustoa suntsitutako oinordekoen lobby sionistak.

Errealismoak adierazten dit gustatuko litzaidakeen el-karrizketa ez dela inondik inora emango datozen urteetan. Ez Islamarekin eta ez beste kultura edo zibilizazio esparruekin: Mendebalde instituzionala gero eta solipsistagoa da; bakarriketan bakarrik daki. Herrialde musulmanen kasuan, gainera, zauriak sakonegiak dira eta, orbandu ordez, gaiztotzeko ahaleginak baino ez dituzte ikusten. Nekez maitate ez ezik errespetu daiteke ezagutzen ez dena, eta Mendebaldeak egun Islamari buruz 'dakiena', Mendebaldeak berak asmatutako propaganda baino asko gehiago ez da.

Eta Phobos eta Deimos Martitzen lagunak ziren bezala, propaganda sektarioa gerraren adiskidea da, ez anaitasunaren mezularia.^o

Gabirel Ezkurdia

1.- Arazoak ditugu. Mendebaldeko Ongizate estatuetako biztanle pribilegiatuok ez dugu ulertzen Erdi Aroko eredu politiko eta kultural batek nola eduki dezakeen hain arrakasta handia eta bortitza. Horrela hasiko litzateke, egun, Islamari buruz irakur litekeen edozein idazki. Horrela hasten dira egunez egun irрати eta telebistetan egiten diren tertulia eta saio gehienak. Mendebaldeko pribilegiatuok ez dugu ulertzen nola, Islamaren banderaren arabera, hil eta erahil daitekeen; nola Islamaren izenean, gizarteak antola daitezkeen, bizitzeko ereduak garatu, giza harremanak kudeatu eta bermatu.

Gai sakona eta zaila. Baina ikuspegi ezberdinetatik landu beharrekoa. Hasteko, gure perspektiba eurozentrista guztiak alde batera utzi behar ditugu. Gure balio, arrazonomendu eta nahiak ahaztu eta beste egoera, kultura eta historia batean oinarritutako gizakiak ulertzen saiatu. Honek ez du zertan eskatzen atxikimendurik, ez horixe! Baina tresna baliagarria da egungo nazioarteko egoeraren ildo ulertzeko.

Irailaren 11tik aurrera nazioarteko harremanetan aldaketa nabaria gauzatu da. Gerra Hotza bukatu zenetik, unipolarismo amerikarrak urrats handiak eman ditu mundu mailako sistema bakarraren eraiketa lanetan. Neoliberalismoaren totalitarismoak —globalitarismoak— eredu bakar baten inposaketa kudeatzen du. Hara amerikar eredu anglofonia, esparru guztietara zabaltzen ari dena. Ereditu sozial eta kultural honek baliabide ezberdinak zehazten ditu. Arlo ekonomikoan, politikoan edota militarrean instituzioak eta antolaketa modu zehatzak finkatu dira, eredu global eta bakar horren zabalpena bermatzeko. Horrela, nazioarteari begira, argi ikusten dugu nola azken hamarkadan, Basamortuko Ekaitza zeritzon eraso inperialistatik hasita, astez aste gitura guztiak eredu horren ga-

rapenerako finkatu diren: NBE, NATO, BM, NDF... Hau da, eredu horrek behar dituen tresna finantzieroketresna militarren beharra dute geopolitikoki, eta zenbait lurraldetan haien helburu espekulatiboak ziurtatzeko. Militarrek nazioarteko erakundeen beharra, zilegitasun minimo bat lortzeko. Azken hauek GKEen presentzia haren existentzia humanitaria irudikatzeko. Eta GKEen lanak benetan eredu bakarraren garapena lurralde guztietan modu «etiko» batez bermatu dezan. Horrela mailaz maila infinituraino.

Honen aurrean sistemak, hots, sistema globalitarioak, doktrina bat zehaztu behar du bere totalitarismo bortitza zilegitzeko: zibilizazioen arteko talka.

Gure azterketa zuzena izateko argi izan behar dugu aldagaien aniztasuna. Hara hor, analista askoren eta gehienen akatsa. Azterketa multibariarleari eutsiz, arrazonomendu bakarra baztertuko dugu eta norabide bakarreko diskurtsoa alde batera utziko dugu.

Islamaren izana ez dago lotuta zibilizazio ezberdinen talka baten logikarekin. Ez baita talka bakarra ematen. Globalitarismoak mundu osoari inposatzen dion ereduak mundu mailako komunitate, nazio, kultura, bizimodu edota giza sistema ororekin egiten du topo, eta praktikan, aurkitze horretan ahulenak dira beti desagertuko direnak. Logika horretan, Islamaren barnean zehazten diren ehundaka erreferentzia ezberdinak globalitarismoari aurre egiten dioten adierazpen boteretsuak besterik ez dira. Afrika, Asia, Ozeania, Europa edota Amerikako milaka kultura eta beste gizarte gehienetan bezala, musulmanek (anitzak oso hauek ere!) haien gizarte eta kultur ereduak babestu nahi dute ikaragarritzko tsunami globalitarioaren aurrean. Beraz, ez da bi zibilizazioen arteko talkarik, baizik eta elementu multibariarleari lotutako erresistentzia multilaterala, eta haien artean Islama espresio bat besterik ez da, boteretsua izan arren, beste bat, soilik.

Beraz, ezin dugu hitz egin zibilizazioen arteko gatazkaz, baizik eta eredu totalitario baten inposaketak sortzen dituen eragin eta erreakzioez. Ezin dugu pentsatu kultura biren arteko gatazka (Islama vs Mendebalde anglofonoa)

baliabide aztertzaile bakarra denik, kultura anitz eta ezberdinen osotasuna zehazten delako bi kontzeptu nagusi sinplifikatzaile horietan. Ezin dugu, azkenez, pentsatu gatazkaz ikuspegi horizontalean, argi dagoenean Ipar-Hego kontzeptua dela nagusitzen dena, istilu guztien oinarritzko gako bezala.

2.- Nazioartearen perspektiba multivariable edo aldagaienizkunean kokatu behar dugu ere Islamismoa, hau da, Islamaren presentzia (beste ezaugarri batzuk bezala) fluxu dialektiko baten arabera zehaztu behar dugu.

Islama beste eredu bat da, bere interpretazioan ere anitza. Urtetan laidotua, erasotua. Nazioarteak neurtzeko maila ezberdina erabiliz, musulmanen eskubideak sarri zapaldu ditu. Palestinan, Ichkerian (Txetxenia), Bosnian, Kosovon, Saudi Arabian, Iraken...

Mundu islamikoan hegoaldeko ezinaren eta zapalkuntzaren tamainako ispilua dugu. Magrebeko hazkunde demografikoaren drama, Irakeko enbargo genozida, Indonesiako zapalkuntza ekonomiko aurrekapitalista, Palestinako nazio ukapena, Nigeriako estatu artifizia, Ichkeriako genozidio lotsagabea... Kaltez kalte eraiki den historia zapaltzailea. Eta zapalkuntzarekin bat, gizarte eta bizimodu eredu inposatua, hara hor, mundu islamikoan haserre egoteko arrazoiak.

Eta hori ez da larriena. Globalitarismoak mediatikoki erabiltzen dituen islamaren irudiek, irudi kriminalizatzaile eta basatiek, interbentzionismoa zilegitzeko erabiltzen diren tresna propagandistikoek, gezur handia ezkututzen dute. Globalitarismoaren borondatean ez datzala benetan egoera horiekin bukatzea, eta hau da, zinez, mundu islamikoan oso argi dagoen ideia. Afganistango emakumeen «alde» erabili den kanpaina lotsagabe eta hutsak ez al du akaso hau guztia argi uzten? Ulertu al dugu inoiz benetan burkaren erabilpenaren zergatia? Talibanek inposatutakoa balitz, nolatan, egun, erabiltzen da hainbeste? Globalitarismoak aitzakia euroztristak eta hutsak erabiltzen ditu Mendebaldeko gizarteek interbentzionismoa oniritziariz zilegitu dezaten, ez besterik.

Baina, egia da, ezkerretik ere, ikuspegiak beste buelta bat ematen duela. Hara hor ezkerren zati handi baten drama: ezinezkoa izan dute identitateen babesaldarrikatzea, paradigma nagusi bezala, jarrera progresista eta alternatiba eraikitzaile-askatzaile batekin lotuz, globalitarismoari aurre egiteko.

Islam politikoa, globalitarismoaren garapenaren arabera, hazi da. Erreferentzia eta alternatiba bihurtu nahian, laizismoan oinarritutako zenbait eredu demokratiko eta progresista baztertzea lortu du zenbait esparrutan. Logikoa denez, laikoen akats handienetariko bat identitatearen ahultze ekimenetan zehaztu da. Azaleko edo keinu mailako multikulturalismoak eragin zuzena izan du. Egun, globalitarismoaren eraso uniformizatzaileak identitateen berpiztea dakar eta bersortze honen inguruan, Islamak zeresan handia izan du. Kultura erlijiosotik sortutako sinboloek eragin handiagoa dute «Satan Handiaren» aurrean, borrokarako jarrera ezkerreko laikoek baino. Ezkerreko alternatiben krisiak espazio ikaragarria utzi die hirugarren erantzun identitarioei. Horra nazionalismoen berpizte sutsua eta beste zenbait adierazle. Logika orokor honen arabera kokatu behar dugu ere Islam politikoen hazkundera eta garrantzia.

Hala ere, Islam politikoen jarrera integralak eta doktrinarioak (gizarte osora zabaltzen den bizimodu derigortua) identitate ereduak eta sinboloak bermatzen baditu ere, pluralismo eta aniztasun politikoa eta ideologikoa erabat mugatu eta itotzen ditu. Hor dago, hain zuzen, laizismoak duen espazio falta, kokatze dinamiko eta eman-korrago bat zehazteko.

3.- Galdera berriro ere perspektiba eurozentrismoa batetik abiatzen da. Zer da demokrazia eta zer modernitatea? Zein gako erabiltzen ditugu bi ezaugarri hauek zehazteko?

Egia da funtsezko esanahiak unibertsaltzat har ditzakegula, eta logika horri lotuta oinarritzko hausnarketa bat eraiki, baina azterketa zabaltzerakoan, hara!, zenbait aldagai rekin topo egingo genuke. Zein parametro erabiltzen ditugu Mendebaldean banakoaren askatasun maila, adibidez, zehazteko? Gehien batean, adibidez, logika neoliberal